

เลือกตั้งเป็นตัวประกันประชามติรัฐธรรมนูญ
หรือการทำประชามติเป็นหลักคำประกันประชาธิปไตย

ผศ. ชมพู่ โกติรัมย์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ตามปรัชญาการเมืองเสรีประชาธิปไตยนั้นมีจุดเริ่มต้นจากการที่ประชาชนเรียกร้องสิทธิอันจะพึงมีพึงได้ของตนเอง แล้วแสวงหาจุดยืนร่วมกัน เป็นความลงตัวของระหว่างสิทธิปัจเจกชน และและสิทธิส่วนรวม ส่วนประเทศเราไม่ได้เริ่มต้นจากจุดนี้หากแต่ว่าถ่ายโอนระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจากบนสู่ล่าง เป็นความไม่ลงตัวของระหว่างสิทธิอำนาจของปัจเจกชน ที่มีมาเหนือสิทธิอำนาจชุมชน (ส่วนรวม) หลักการก็คือประชาชนมีอำนาจอธิปไตยตามธรรมชาติของตนเอง ต่อมาประชาชนได้มอบอำนาจของตนเองที่มีนั้นไปให้กับผู้แทนโดยตรง หรือโดยอ้อม แล้วผู้แทนจึงไปกำหนดอำนาจทั้งสาม คืออำนาจบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการบริหารปกครองบ้านเมือง ที่มาของรัฐธรรมนูญจึงมาจากส่วนล่างสู่บนจากความต้องการของประชาชนในลักษณะมีส่วนร่วมแล้วส่งผ่านผู้ที่ทำหน้าที่แทนประชาชน ถ้ารัฐธรรมนูญเดินตามกรอบนี้ประชาธิปไตยจึงจะสมบูรณ์ตามหลักสากล แต่การทำประชามติรัฐธรรมนูญในวันที่ 19 สิงหาคมนี้เป็นการกระทำเพื่อสร้างการยอมรับในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมร่างรัฐธรรมนูญ” ก็เมื่อที่มาไม่ชอบด้วยหลักสากล แต่พยายามเต็มท้าวด้วยการทำประชามติอันเป็นแก่นแท้ของประชาธิปไตยเพื่อลบลบจุดด้อยในประเด็นที่มา โดยนัยการออกเสียงประชามตินั้น ก็คือการที่รัฐคืนอำนาจการตัดสินใจให้แก่ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย อันเป็นวิธีการของการลงความคิดเห็น (มติ) ของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ทางตรง ซึ่งจะช่วยให้ครบทั้งสามประการ ประการแรกรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำประชามติจะต้องมีความเป็นกลางทำหน้าที่เพียงให้ข้อมูลเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญให้เกิดองค์ความรู้ (องค์มติ) แก่ประชาชน ประการที่สองความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบอย่างไรมันซึ่งเกิดจากองค์ความรู้จากขั้นตอนแรกนั้นแล้วนำไปสู่การลงมติยอมรับเป็นสิทธิส่วนตัวอันชอบตามเนติธรรมของรัฐ และประการสุดท้ายคือการยอมรับผลการลงมติว่าเกิดจากองค์ความรู้ของประชาชนว่าไม่ถูกรวบงำ หรือชี้นำเชิงข่มขู่ด้วยประการใดๆ ฉะนั้นขั้นตอนการลงมติเป็นขั้นตอนที่ทุกฝ่ายต้องยอมรับว่ามีความชอบธรรม หากตนยังยึดมั่นในกรอบความคิดทำเพื่อประชาชนอยู่ ด้วยเหตุผลตามที่กล่าวมาการทำประชามติจึงถือว่าเป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ด้วยตนเองด้วยการออกเสียงลงประชามติโดยตรงไม่ผ่านระบบตัวแทน เป็นกระบวนการที่สำคัญเนื่องจากการถกเถียงโต้แย้งทั้งฝ่ายสนับสนุนและคัดค้านอย่างรอบคอบรอบด้าน กว้างขวางเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลที่สมบูรณ์ประกอบการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ทั้งนี้จะต้องเป็นไปภายใต้บรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย ในทางกลับกันหากสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองถูกปิดกั้นหรือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารถูกรีดรอน การลงประชามติจะเกิดไม่ได้ในความหมายทำประชามติ การให้ความสำคัญต่อการแสดงประชามติอันเป็นวิธีการคืนอำนาจจากผู้แทน(หรือผู้กุมอำนาจรัฐ) สู่ประชาชนและเป็นกระบวนการทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่ออนาคตของตนเองอย่างแท้จริง เพราะการลงประชามติเป็นหนึ่งในบรรดาพฤติกรรมรวมหมู่ในลักษณะมีกิจกรรมร่วม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน(ร่วมทุกข์ร่วมสุข) ทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจด้วยกัน ตัวอย่างเช่นการทำประชามติภายหลังการให้สัตยาบันสนธิสัญญาก่อตั้งรัฐธรรมนูญยุโรปของประเทศฝรั่งเศส ถ้าหากประชาชนมีมติไม่เห็นด้วยต่อร่างรัฐธรรมนูญรัฐก็มีอาจบังคับใช้ได้ เนื่องด้วยตระหนักถึงความสำคัญของผลที่จะเกิดต่อประเทศและประชาชนในภายหน้า การทำประชามติของฝรั่งเศสในครั้งนั้นเมื่อเปรียบเทียบจำนวนนักการเมืองและประชาชนที่เห็นด้วยกับไม่เห็นด้วยแล้ว เห็นได้อย่างชัดเจนว่า กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยคือกลุ่มเล็กๆที่ไม่ได้รับโอกาสทัดเทียมจากการรับรู้ข้อมูลจากสื่อที่จะนำไปสู่การเสนอความคิดเห็นของตน ดังนั้นประธานาธิบดีมาคส์ ซีร์ค ได้ประกาศอย่างเป็นทางการว่า ทำอย่างไรประชาชนจะได้รับข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นต่างๆอย่างครบถ้วนเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจของตนในฐานะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย รัฐจะจัดการอย่างไรเพื่อให้สามารถสื่อสารและแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน

หากพิจารณาจากกรอบความคิดนี้แล้วประมวลผลมาสู่การทำประชามติรัฐธรรมนูญของไทยที่จกมีขึ้นในเร็ววันนี้ เพียงแค่เริ่มปมความขัดแย้งได้ก่อตัวมาอย่างต่อเนื่องทั้งประเด็นที่มาของรัฐธรรมนูญ ทั้งตัวเนื้อหาของรัฐธรรมนูญบางบทบางมาตรา ทั้งกลุ่มอำนาจเก่าและกลุ่มไม่เอาเผด็จการ ได้พยายามเคลื่อนไหวเพื่อคว่ำรัฐธรรมนูญเพื่อสร้างความไม่ชอบธรรมให้แก่กษ. ด้วยเหตุผลทั้งหลายแหล่ที่เสนอต่อประชาชนทั้งจากฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายที่เห็นดีด้วยกับรัฐธรรมนูญพยายามอย่างเต็มที่ทุกขุมกำลังเพื่อผลักดันให้มีการลงประชามติด้วยเป้าหมายคือการเลือกตั้ง “รวมพลังลงประชามติ เห็นชอบ รัฐธรรมนูญใหม่ ให้เมืองไทยมีการเลือกตั้ง” ตามด้วยพ.ร.บ ว่าด้วยการออกเสียงประชามติเพื่อเป็นการปรางกลุ่มเคลื่อนไหวคว่ำรัฐธรรมนูญ และทั้งจากฝ่ายที่ไม่เห็นดีเห็นชอบด้วยหวังจะคว่ำรัฐธรรมนูญ โดยที่ฝ่ายแรกขู่ว่าจะดำเนินการเลือกตั้ง ส่วนฝ่ายหลังพยายามย่ำผลถึงที่มาแห่งรัฐธรรมนูญให้กว้าง จากปมความขัดแย้งที่ดำรงอยู่นั้นสามารถพิจารณาสะท้อนเนื้อแท้ได้สองประการ ประเด็นแรก การทำประชามติเป็นสิ่งพึงกระทำตามกรอบอันเป็นสากลแม้จะเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย แม้ประชาชนยังไม่คุ้นเคยยังไม่พร้อมมากนัก ถือเสียว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทางการเมืองเพื่อต่อยอดในเรื่องอื่นๆ แม้จุดเริ่มต้นของการทำประชามติในครั้งนี้มาชนกับที่มาของรัฐธรรมนูญอาจจะผิดฝาผิดตัวอยู่บ้าง ถ้าหากทำด้วยเจตนาบริสุทธิ์ไม่เชื่อมกับประเด็นการเลือกตั้ง เพราะการเลือกตั้งเป็นกรอบใหญ่กว่าแม้การลงมติไม่ผ่าน ประชาชนไม่เห็นชอบ การเลือกตั้งยังต้องมีแม้การลงประชามติจะมีผลอย่างไร การลงประชามติให้ดำเนินเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ปราศจากการครอบงำจากองค์กรของรัฐ หรือฝ่ายไม่เห็นด้วย ไหนๆลงทุนสร้างความชอบธรรมให้ประจักษ์แก่สังคมโลก และประการที่สำคัญหากรัฐธรรมนูญปี 2550 ไม่ผ่านการลงมติ ทางรัฐบาลควรเปิดทางเลือกให้กว้างว่าจะนำรัฐธรรมนูญฉบับใดมาบังคับใช้ เพราะนิยามว่า เลือก ต้องมีตัวให้เลือก เมื่อคนช.และรัฐบาลเป็นฝ่ายเลือกใช้การลงประชามติแล้ว เห็นควรมีตัวเลือกตามนิยามว่า เลือก มิฉะนั้นจะเป็นการบังคับให้เลือกก้าวข้ามการเลือกอย่างเสรี มิใช่เลือกวิธีลงประชามติด้วยการใช้การเลือกตั้งเป็นตัวประกัน หากเป็นตามที่กล่าวมากาลเวลาย่อมเป็นบทพิสูจน์ความจริงใจการปฏิรูปประชาธิปไตยโดยแท้ หากไม่แล้วคงเป็นเพียงการยื้อเวลาหาสิ่งไม่พึงปรารถนาที่เคยมักมีในบ้านเมืองบนเส้นทางประชาธิปไตยที่หลายครั้งได้มาด้วยเลือดและเนื้อ ประเด็นที่สองการให้ข้อมูลถึงข้อดีข้อเสียจากเนื้อหาของรัฐธรรมนูญ ในลักษณะให้ความสว่างทางปัญญาแก่ประชาชนของผู้แก่เรียนสำหรับชนชั้นที่เรียกว่านักวิชา รวมทั้งกลุ่มไทยรักไทยที่ประกาศเจตนารมณ์ตั้งแต่ต้นว่าไม่รับด้วยเหตุผลตามที่เสนอไปแล้วได้สะท้อนถึงจุดยืนใด

โดยที่ทั้งสองประเด็นนั้นสะท้อนถึงการใช้ฐานความคิดผลประโยชน์นิยมมาสนับสนุนการกระทำของตน เมื่อใดก็ตามประเทศชาติยังอยู่ในห้วงสำนึกของทุกฝ่ายในเวลาเช่นนี้เห็นที่ทุกฝ่ายร่วมตอบคำถามว่าเราจะฝ่าทางตันอย่างไร ก้าวข้ามผลประโยชน์ การได้ซึ่งอำนาจของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ปราศจากเล่นเกมทางการเมืองแบบมีนัยซ่อนเงื่อน หากไม่ใช้ผลประโยชน์แห่งแผ่นดินถิ่นมาตุภูมิมาเป็นศูนย์กลางการกระทำแห่งตนพวกตน ยิ่งทำให้เราห่างไกลจากจุดสมานฉันท์ ยิ่งเดือนรางจากสิทธิมนุษยชนอันเป็นกระแสหลักของโลก พรำมัวจากประชาธิปไตย แต่กำลังเรื่องรองด้วยอัตตาธิปไตย ทั้งนี้เพราะไม่ได้หยุดยั้งบนวัฒนธรรมทางจิตวิญญาณ อันเป็นหลักอภิบาลจิตใจของมนุษย์ให้บริหารอำนาจการทำลายในนามความโลภ โทสะ โมหะ ให้อยู่ในกรอบที่จะควบคุมได้มิให้แตกกระจายขยายเป็นความรุนแรง

ไม่ยากเห็นการทำประชามติในครั้งนี้เป็นเพียงคนกลุ่มหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรง ใช้เป็นทางผ่านไปยังอำนาจอธิปไตยของประชาชนทุกหมู่เหล่า ในสถานการณ์อันเป็นทางเลือสู่ประชาธิปไตยจริงแท้ หรือประชาธิปไตยจริงเทียมในครั้งนี้ต้องผ่านบทพิสูจน์ด้วยการลงประชามติเสียก่อน ดูเหมือนว่าประชาชนมีทางเลือกไม่มากไปกว่า เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบแค่นั้น หรือ หากเลือกได้ประชาชนเลือกที่จะปรุงอาหารเองแทนที่บริโภคอาหารแบบไม่มีตัวเลือกมากนัก